

Pradžia>Nagrinėjimas teisme>Civilinės bylos>Teismo sprendimų pripažinimas ir vykdymas>Kaip užtikrinti teismo sprendimo vykdymą? Kaip užtikrinti teismo sprendimo vykdymą?

Portugalija

1 Kas yra teismo sprendimų vykdymas civilinėse ir komercinėse bylose?

Civilinėse ir komercinėse bylose terminu „vykdymas“ vadinamas teisinis veiksmas, kai kreditorius arba šalis, siekiantys, kad skolininkas arba asmuo, kurio prievolės įvykdymo siekiama, įvykdytų prievolę, kreipiasi į teismą su prašymu, kad ta prievolė būtų priverstinai įvykdyta.

Vykdymo procesas gali būti siekiama trejų tikslų: pinigų sumos sumokėjimo; tam tikro daikto perdavimo; arba tam tikro veiksmo (ne)atlikimo.

Vykdymo forma gali būti standartinis teismo procesas (kuris gali būti įprastinis, pagreitinotas arba išskirtinis) arba specialioji procedūra.

Visi vykdymo procesai dėl pinigų sumos sumokėjimo vyksta įprastinio standartinio teismo proceso forma, išskyrus toliau nurodytus procesus, kurie vykdomi pagreitinto proceso forma, ir su išlaikymu susijusius vykdymo procesus, kurie atliekami kaip specialioji procedūra.

Pagreitintas procesas naudojamas per vykdymo procesus dėl pinigų sumos sumokėjimo, remiantis šiais pagrindais:

arbitražo arba teismo sprendimu tais atvejais, kai toks arbitražo arba teismo sprendimas negali būti įvykdytas per patį juridinį procesą;

prašymu išduoti mokėjimo įsakymą, prie kurio pridedamas vykdomasis raštas;

neteisminių vykdomuoju dokumentu dėl laiku neįvykdytos piniginės prievolės, kurios įvykdymas garantuotas hipoteka arba kreditorinio reikalavimo pirmumo teise;

neteisminių vykdomuoju dokumentu dėl laiku neįvykdytos piniginės prievolės, kurios vertė neviršija pirmosios instancijos teismo jurisdikcijai priklausančių bylų ribinės vertės, padaugintos iš dviejų.

Net ir tada, kai yra išduotas vienas iš pirmiau nurodytų vykdomųjų dokumentų, procesas vyksta įprastine forma, o ne pagreitinta forma šiais atvejais:

alternatyviosios prievolės, kuri priklauso nuo pasirinkimo ar sąlygos, vykdymas;

kai užtikrinant prievolės vykdymą yra būtinas atsiskaitymas vykdymo etape, ir tas atsiskaitymas nėra pagrįstas įprastu aritmetiniu skaičiavimu;

kai yra išduotas vykdomasis dokumentas, kuris nėra teismo sprendimas, tik dėl vieno iš sutuoktinių, o išieškotojas vykdyto prašyme nurodo, kad skola yra solidarioji;

kai vykdymo procesas pradedamas tik prieš subsidiarųjį skolininką, kuris nėra atsisakęs teisės reikalauti, kad prievolė būtų įvykdyta iš pagrindinio skolininko turto (portug. *benefício da excussão prévia*).

Vykdymo procesas dėl tam tikro daikto perdavimo ir tam tikro veiksmo atlikimo vyksta bendro standartinio proceso forma.

Vykdymo procesas perduodant konkretų daiktą gali būti pakeistas vykdyto sumokant pinigų sumą, jeigu nepavyksta rasti daikto, kurį turėtų gauti išieškotojas. Tokiu atveju išieškotojas gali per tą patį procesą pareikalauti atlyginti to daikto, kuris turėjo būti perduotas, vertę ir dėl jo neperdavimo patirtus nuostolius.

Prievolės vykdymas atliekant tam tikrą veiksmą gali būti pakeistas vykdyto sumokant pinigų sumą, jeigu išieškotojas siekia patirtos žalos kompensacijos ir atitinkamos sumos sumokėjimo.

Vykdymo procesas dėl išlaikymo vyksta kaip specialioji procedūra, pagal kurią:

isieškotojas gali prašyti jam skirti dalį sumų, darbo užmokesčio arba pensijos išmokų, gaunamų asmens, kurio prievolės įvykdymo siekiama, arba prašyti, kad jam būtų perleista teisė gauti skolininkui priklausančias nuomos pajamas, kad būtų atlikti mokėjimai, kurių terminas yra suėjęs arba sueina, ir toks skyrimas arba teisių perleidimas nėra priklausomas nuo turto arešto;

kai išieškotojas prašo jam skirti pirmiau nurodytas sumas, darbo užmokesčių arba pensijos išmokas, už tų sumų mokėjimą ar darbo užmokesčio administravimą atsakingam subjektui pranešama, kad jis turi išieškotojui tiesiogiai pervesti jam skirtą dalį;

kai išieškotojas prašo perleisti jam teisę gauti nuomos pajamas, jis turi nurodyti, kokiam turtui tai taikoma, ir antstolis įvykdo tokį prašymą dėl atitinkamo turto, laikomo pakankamu mokėjimams, kurių terminas yra suėjęs arba sueina, įvykdyti. Šiuo klausimu gali būti išklaustas asmuo, kurio prievolės įvykdymo siekiama;

šaukimas šaliai, kurios prievolės įvykdymo siekiama, visada įteikiamas jau po turto arešto atlikimo, ir dėl vykdymo ar arešto tos šalies pareikšti prieštaravimai vykdyto proceso nesustabdo.

Vykdymo proceso tvarka yra nustatyta Civilinio proceso kodekso (portug. *Código de Processo Civil*), su kuriuo galima susipažinti spustelėjus šią [nuorodą](#), 550 ir 551 straipsniuose (proceso formos – vykdymo procesas), 703–877 straipsniuose (vykdymo procesas) ir 933–937 straipsniuose (specialioji vykdymo procedūra dėl išlaikymo).

2 Kokia institucija ar institucijos įgaliotos vykdyti šiuos sprendimus?

Kompetentingos vykdymo institucijos yra teismai ir antstoliai.

Patys vykdyto veiksmai atliekami per teisminį vykdymo procesą, kuriame kompetentingos institucijos yra teismai, padedami antstolių. Be teismo proceso, įstatymų yra numatyta ir „neteisminė procedūra prieš vykdyto“ (portug. *procedimento extrajudicial pré-executivo*), kuri nėra privaloma ir kuria kreditorius gali pasinaudoti, jeigu tenkinami tam tikri reikalavimai. Tokios neteisminės procedūros prieš vykdyto atveju kompetentingos institucijos yra antstoliai.

Teisminis vykdymo procesas

Vykdymo procesas pradedamas, kai teismui pateikiamas vykdyto prašymas. Vykdyto prašymo pavyzdys ir teikimo sąlygos yra nustatyti ministro įgyvendinimo įsakymu (portug. *Portaria*), t. y. 2013 m. rugpjūčio 29 d. Ministro įgyvendinimo įsakymu Nr. 282/2013, kuriuo reglamentuojami įvairūs civilinio vykdyto veiksmų aspektai (kuris šios informacijos suvestinės peržiūros dieną iš dalies pakeistas 2020 m. spalio 12 d. įsakymu Nr. 239/2020), su kuriuo galima susipažinti spustelėjus šią [nuorodą](#).

Formos, kurias turėtų naudoti išieškotojas per vykdyto procesą, kuriame nebūtina būti atstovaujama advokato, advokato padėjėjo ar teisinio atstovo, pateiktos [CITIUS portale](#):

[Vykdyto prašymas](#)

[Teismo sprendimo vykdyto prašymas](#)

Išieškotojas turi paskirti antstolį. Jeigu jis to nepadaro, teismo kancleris paskiria antstolį automatiškai ir atsitiktine tvarka. Išimtiniais įstatymų numatytais atvejais antstolio pareigas gali atlikti teismo pareigūnas.

Apskritai teismo ir antstolio kompetencija paskirstoma taip:

antstoliui tenka atsakomybė atlikti visus vykdymo proceso formalumus, kuriuos atlikti nėra pavesta teismo kanclieriui arba kurie nepriklauso teisėjo kompetencijai, konkrečiau: šaukimus, pranešimus, skelbimus, paiešką duomenų bazėse, turto areštą ir arešto fakto užfiksavimą, atsiskaitymus ir mokėjimus; net tuo atveju, kai byloje nepriimamas teismo sprendimas, antstolis turi užtikrinti, kad būtų atlikti toje byloje reikalingi antstolio veiksmai; be įstatymų aiškiai nustatytų teismo kanclerio kompetencijų, teismo kanclieriui tenka atsakomybė užtikrinti sklandų administracinių reikalų tvarkymą ir proceso valdymą bei atsakomybė įgyvendinti teismo nutartis – ir dėl parengiamojo etapo, ir dėl konstatuojamojo proceso, išskyrus su šaukimo įteikimu susijusias procedūras, už kurias atsakingas antstolis; teismo kanclieriui taip pat tenka atsakomybė įprasta tvarka informuoti antstolį apie vykstančius konstatuojamuosius procesus ar etapus ir atitinkamus vykdomus aktus, galinčius turėti įtakos procesui.

Visų pirma,

teisėjo pareigos yra:

prireikus priimti prejudicinę nutartį;

nuspręsti dėl pareikšto prieštaravimo dėl vykdymo ir arešto ir patikrinti reikalavimus bei nustatyti jų tenkinimo pirmumo tvarką per ne daugiau kaip tris mėnesius po atitinkamo prieštaravimo ar reikalavimo pareiškimo dienos;

priimti neskundžiamą sprendimą tais atvejais, kai ginčijamos antstolio taikomos priemonės ir antstolio sprendimai;

spręsti kitus antstolio, atitinkamų šalių arba į bylą įstojusių trečiųjų šalių keliamus klausimus.

Antstolio pareigos yra:

imtis reikiamų priemonių vykdomojo dokumento teisėtumui patikrinti ir ieškoti informacijos kompiuteriniame vykdymo procesų registre ir internetinėse duomenų bazėse, kuriomis galima tiesiogiai remtis nustatant areštuotiną turtą;

įteikti šaukimą asmeniui, kurio prievolės įvykdymo siekiama, taip pat tais atvejais, kai asmuo šaukiamas tam, kad nurodytą tinkamą areštuoti turtą tuo atveju, kai areštuotino turto nenustatyta;

atlikti turto areštą ir įteikti šaukimus po arešto;

atlikti turto pardavimo, atsiskaitymo ir mokėjimo procedūras.

Portugalijoje inicijuojamų vykdymo procesų atveju taikoma toliau nurodyta teismų dalykinė jurisdikcija.

(2013 m. rugpjūčio 26 d. Įstatymo Nr. 62/2013, su kuriuo galima susipažinti spustelėjus šią [nuorodą](#), 111–131 straipsniai.)

Centrinio apygardos teismo (portug. *Instância Central do Tribunal de Comarca*) vykdymo bylų kolegijos turi jurisdikciją dėl civilinių vykdymo bylų, išskyrus kompetenciją, suteiktą intelektinės nuosavybės bylų teismui, konkurencijos, reguliavimo ir priežiūros teismui, jūrų teismui, šeimos ir nepilnamečių bylų kolegijoms, darbo bylų kolegijoms, komercinių bylų kolegijoms, taip pat baudžiamųjų bylų kolegijos priimtų sprendimų vykdymą (su tuo susiję klausimai pagal baudžiamąjį procesą negali būti sprendžiami civilinių bylų kolegijoje).

Kai nėra vykdymo bylų teismo ar kito teismo arba specializuoto teismo, turinčio jurisdikciją, jurisdikciją turi bendrosios kompetencijos teismai (arba, jeigu yra, atitinkamas civilinių bylų teismas) vietinio apygardos teismo (portug. *Instância Local do Tribunal de Comarca*) sudėtyje.

Inicijuojant vykdymo procesus, taikoma toliau nurodyta Portugalijos teismų teritorinė jurisdikcija (Civilinio proceso kodekso, su kuriuo galima susipažinti spustelėjus šią [nuorodą](#), 85–90 straipsniai).

Paprastai vykdymas yra skolininko nuolatinės gyvenamosios vietos teismo kompetencijoje, nebent konkrečia teisine nuostata arba toliau išdėstytomis taisyklėmis būtų nustatyta kitaip.

Kreditorius gali rinktis vietos, kurioje vykdytina prievolė, teismą, kai skolininkas yra juridinis asmuo arba kai ir kreditoriaus, ir skolininko nuolatinė gyvenamoji vieta yra Lisabonos arba Porto metropolinėje zonoje.

Jeigu vykdymas yra susijęs su tam tikro daikto perdavimu arba su skola, kurios grąžinimas užtikrintas daiktinėmis teisėmis, vykdymas atitinkamai priskirtinas vietos, kurioje yra tas daiktas arba kurioje yra suvaržytasis turtas, teismo kompetencijai.

Tais atvejais, kai vykdymo procesas turi vykti skolininko gyvenamosios vietos teritorijoje ir skolininkas negyvena Portugalijoje, tačiau čia turi turto, jurisdikciją turi to turto buvimo vietos teismas.

Atitinkamo turto buvimo vietos teismo kompetencijai priskirti ir tie atvejai, kai vykdymo procesas turi vykti Portugalijos teisme, nes yra susijęs su bendrovių ar kitų juridinių asmenų, turinčių registruotą buveinę Portugalijoje, įsteigimo ar likvidavimo teisėtumu arba su jų organų sprendimų galiojimu, ir nėra pirmiau arba toliau nurodytose taisyklėse dėl vykdymo apibūdintų aplinkybių.

Bylos, apimančios kelis vykdymo procesus, kurių vertinimas priklauso skirtingų teismų jurisdikcijai, priskirtinos skolininko nuolatinės gyvenamosios vietos teismo kompetencijai.

Siekiant vykdyti Portugalijos teismų sprendimą, vykdymo prašymas pateikiamas toje pačioje byloje, kurioje priimtas atitinkamas sprendimas, ir vykdymas užfiksuoja tas pačios bylos dokumentuose. Jeigu byla vėliau nagrinėjama apeliacine instancija, perduodama atitinkamų bylos dokumentų kopija. Kai vykdymas priskirtinas specializuoto skyriaus kompetencijai, šiam specializuotam skyriui turi būti kuo greičiau nusiunčiama atitinkamo teismo sprendimo kopija, prašymas, dėl kurio pradėtas vykdymas, ir patvirtinamieji dokumentai.

Jeigu atitinkamas sprendimas yra priimtas arbitrų per Portugalijoje vykusį arbitražą, vykdymas priskirtinas apygardos teismo toje vietovėje, kurioje vyko arbitražas, kompetencijai.

Jeigu byla buvo nagrinėjama apeliaciniame teisme arba Aukščiausiąjame Teisme, vykdymas priskirtinas skolininko nuolatinės gyvenamosios vietos teismo kompetencijai.

Per vykdymo procesus, susijusius su išlaidų padengimu, baudomis arba kompensacijomis dėl piktnaudžiavimo bylinėjimusi, jurisdikciją turi teismas, kuriame nagrinėjant bylą buvo pranešta apie atitinkamą sąskaitą arba atsiskaitymo procedūrą. Su išlaidų padengimu, baudomis arba kompensacijomis susiję procesai yra prijungiami prie atitinkamos bylos.

Tais atvejais, kai nutartis dėl išlaidų apmokėjimo, baudų ar kompensacijų priimama apeliaciniame teisme arba Aukščiausiąjame Teisme, vykdymo procesas priklauso pirmosios instancijos teismo, turinčio jurisdikciją toje vietovėje, kurioje nagrinėta byla, kompetencijai.

Kai vykdymo procesas grindžiamas užsienio valstybės teismo sprendimu, įskaitant Europos vykdomąjį raštą, jurisdikciją turi atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismas.

Neteisminė procedūra prieš vykdymą

Kaip alternatyvą teismo procesui, kreditoriai gali rinktis pasinaudoti išankstine administracine procedūra, kuri vadinama PEPEX (portug. *procedimento extrajudicial pré-executivo* – neteisminė procedūra prieš vykdymą).

Imantis priemonių pagal šią procedūrą kompetentingos institucijos funkcijas atlieka antstoliai.

PEPEX procedūra gali būti naudojama tokiais atvejais, kurie susiję su nacionalinių teismų sprendimais dėl vykdymo; kitais nacionaliniais vykdomaisiais dokumentais; užsienio teismų sprendimais, kurie paskelbti vykdytinais; teismų sprendimais, kurių vykdytinumą lemia Portugalijai privalomi ES teisės aktai, sutartys arba konvencijos; Europos vykdomaisiais raštais. Bet kuriuo iš šių atvejų turi būti tenkinami abu šie reikalavimai:

kreditorius turi turėti vykdomąjį dokumentą, atitinkantį reikalavimus dėl sutrumpintos formos standartinio vykdymo proceso taikymo dėl pinigų sumos sumokėjimo, ir tiek pareiškėjas, tiek atsakovas, nepriklausomai nuo jų pilietybės ar gyvenamosios vietos, turi turėti Portugalijoje suteiktą mokesčių mokėtojo identifikacinį numerį.

Antstoliai atlieka turto ir pajamų paiešką naudodami atsakovo turimą mokesčių mokėtojo identifikacinį numerį, ir gali tai daryti tik Portugalijos duomenų bazėse (jie negali naudotis kitų valstybių narių duomenų bazėmis). Pagal Portugalijos įstatymus asmenys iš užsienio – tiek juridiniai, tiek fiziniai – gali prašyti suteikti mokesčių mokėtojo identifikacinį numerį, net jeigu Portugalijoje nevykdo jokios veiklos arba neturi nuolatinės gyvenamosios vietos šioje šalyje. PEPEX procedūra yra bepapirė, elektroninė, sparti ir pigesnė nei teismo procesas. [Pradinis prašymas](#) yra kreditoriaus pateikiamas tiesiogiai per šią IT platformą.

Prieiga prie mokesčių ir muitų institucijos portalo gaunama įvedus prisijungimo duomenis arba naudojantis piliečio tapatybės kortelėje (portug. *cartão de cidadão*) integruotu skaitmeniniu sertifikatu.

Kai kreditorius paskiria įgaliotąjį atstovą, advokatai (portug. *Advogados*) ir teisiniai atstovai (portug. *Solicitadores*) gali prisijungti prie šios platformos naudodamiesi skaitmeniniu sertifikatu, kurį tuo tikslu išduoda jų atitinkamos profesinės organizacijos.

Pateikus prašymą, procedūra automatiškai paskiriama antstoliui, ir kreditoriai greitai (paprastai per penkias dienas po prašymo pateikimo) gauna informaciją apie realią galimybę išieškoti jiems priklausančius pinigus arba gauna patvirtinimą, kad atitinkama skola yra beviltiška mokestiniu atžvilgiu, ir tada jiems nebereikia kreiptis į teismą.

Pagrindinis šios procedūros tikslas yra pasiekti, kad skolininkas sumokėtų savanoriškai. Pagal PEPEX procedūrą negali būti taikomos turto ar pajamų arešto priemonės. Norint jas taikyti, PEPEX procedūra turi būti paversta teisminiu vykdymo procesu.

Per PEPEX procedūrą prašymo adresatas gali savanoriškai atlikti mokėjimą arba su pareiškėju susitarti dėl mokėjimo.

Kai išieškotojas renkasi, kad kitai šaliai būtų įteiktas pranešimas, tokį pranešimą asmeniškai įteikia antstolis.

Prašymo adresatai, kuriems tinkamai įteiktas pranešimas apie procesą ir kurie nesiėmė jokių veiksmų, įtraukiami į viešą skolininkų sąrašą, ir tokiu atveju gali būti išduota minėta pažyma dėl skolos beviltiškumo teisiniu ir mokestiniu atžvilgiu. Vėliau, jeigu mokėjimo reikalavimas visiškai patenkinamas, šis statusas panaikinamas, skolininko pavardė išbraukiama iš minėto sąrašo ir apie tai pranešama mokesčių administratoriui.

Per PEPEX procedūrą šalys gali prašyti teisėjo dalyvavimo: pareiškėjas gali PEPEX procedūrą paversti teisminiu vykdymo procesu, jeigu nepasiekta savanoriško skolos sumokėjimo; prašymo adresatas savo ruožtu gali tai daryti pareikšdamas prieštaravimą PEPEX procedūrai.

Išlaidų atžvilgiu PEPEX procedūra yra pigesnė nei teismo procesas. Tik už 51,00 EUR su PVM kreditoriai gali sužinoti, ar jų reikalavimo įvykdymą įmanoma pasiekti, ar ne (nepriklausomai nuo reikalaujamos sumos). Jeigu pasiekiamas įsiskolinimo sumokėjimas, konkrečiais atvejais išlaidos gali būti didesnės nei 51,00 EUR.

Taip pat pažymėtina, kad jeigu PEPEX procedūra paverčiama teisminiu vykdymo procesu, kreditoriams nereikia mokėti pradinio teismo mokesčio. PEPEX procedūra yra numatyta 2014 m. gegužės 30 d. Įstatyme Nr. 32/2014 (su kuriuo galima susipažinti spustelėjus šią [nuorodą](#)) ir yra reglamentuojama 2014 m. lapkričio 14 d. Nutarimo Nr. 233/2014, su kuriuo galima susipažinti spustelėjus šią [nuorodą](#): [PEPEX nutarimas](#).

3 Kokiomis sąlygomis priimamas vykdomasis dokumentas arba sprendimas?

3.1 Procedūra

Visas vykdymo procesas grindžiamas vykdomuoju dokumentu, kuriuo nustatomas vykdymo veiksmų tikslas ir apribojimai. Vykdomojo dokumento vykdymas laikomas apimančiu įstatymų nustatyto dydžio delspinigių mokėjimą, jeigu vėluojama vykdyti jame nurodytą prievolę.

Teismo sprendimai yra vykdytini ir vykdomieji dokumentai gali būti išduodami tokiomis aplinkybėmis:

a) Teismo sprendimai atsakovo atžvilgiu

Teismo sprendimas laikomas vykdomuoju dokumentu tik po to, kai galutinai įsiteisėja, išskyrus atvejus, kai dėl jo pateiktas apeliacinis skundas neturi stabdomojo poveikio.

Nutartys ir bet kokie kiti teisminės institucijos sprendimai ar aktai, kuriuose reikalaujama įvykdyti prievolę, yra vykdytinumo atžvilgiu lygiaverčiai teismo sprendimams. Arbitražo teismo (portug. *Tribunal Arbitral*) sprendimai yra vykdytini tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir įprastų teismų sprendimai.

Nepažeidžiant sutarčių, konvencijų, ES reglamentų ir specialiųjų teisės aktų nuostatų, teismų ar arbitrų užsienio valstybėje priimti sprendimai gali būti vykdyti pagrindu tik po to, kai juos peržiūri ir patvirtina jurisdikciją turintis Portugalijos teismas.

Užsienio valstybėse išduoti vykdomieji dokumentai yra vykdytini be jokios peržiūros.

b) Notaro ar kitų kompetentingų subjektų arba specialistų parengti arba patvirtinti dokumentai, kuriuose reikalaujama nustatyti arba pripažinti kokią nors prievolę

Notaro ar kitų kompetentingų subjektų arba specialistų parengti arba patvirtinti dokumentai, kuriuose susitariama dėl būsimų mokėjimų arba nustatomos būsimos prievolės, gali būti vykdyti pagrindu, jeigu dokumentu, parengtu pagal tokiuose dokumentuose nustatytas sąlygas (arba, jei tokių sąlygų nėra, dokumentu, kuris pats savaime yra vykdytinas), yra įrodyta, kad buvo atliktas mokėjimas sudarant verslo sandorį arba kad šalių tarpusavio susitarimu buvo nustatyta prievolė.

Dokumentas, pasirašytas kito asmens vardu, yra vykdytinas tik jeigu tas parašas yra patvirtintas notaro ar kitų kompetentingų subjektų arba specialistų.

c) Skolos vertybiniai popieriai (net ir tokie, kurie yra surašyti ranka), jeigu šiuo atveju faktinės aplinkybės, lemiančios atitinkamus skolos santykius, yra išdėstytos pačiame dokumente arba jo vykdyimo prašyme

Prie skolos vertybinių popierių priskiriami čekiai, įsakomieji vekseliai ir paprastieji vekseliai.

d) Dokumentai, kurių vykdytinumas nustatomas specialia nuostata

Pavyzdžiui, prašymai dėl nutarties, prie kurios pridėdamas vykdomasis dokumentas ir bendrosios nuosavybės dalininkų susirinkimų protokolai.

3.2 Pagrindinės sąlygos

Dėl reikalavimo

Vykdytinas reikalavimas turi būti patvirtintas, turi būti suėjęs jo įvykdymo terminas ir jame turi būti nurodyta konkreti suma. Jeigu tai nėra aišku iš paties dokumento, vykdymas pradėdamas imantis priemonių, skirtų užtikrinti, kad atitinkama prievolė būtų patvirtinta, būtų suėjęs jos įvykdymo terminas ir būtų nustatyta konkreti suma.

Dėl kreditoriaus

Vykdytinas reikalavimas turi būti pareikštas asmens, kuris vykdomajame dokumente nurodomas kaip kreditorius. Jeigu atitinkamas dokumentas yra pareikštinis vertybinis popierius, vykdymą inicijuoja to dokumento turėtojas.

Teisės arba prievolės paveldėjimo atveju vykdymas turi būti atliekamas tarp asmenų, kurie yra atitinkamame dokumente dėl vykdytinios prievolės nurodytų kreditorių arba skolininkų teisių arba pareigų paveldėtojai. Išieškotojas turi pačiame vykdyimo prašyme išdėstyti paveldėjimo faktines aplinkybes.

Dėl skolininko

Siekiamas prievolės vykdymas turi būti nukreiptas prieš asmenį, kuris atitinkamame dokumente nurodytas kaip skolininkas.

Asmens, kurio prievolės įvykdymo siekiama, turtas areštuojamas net jeigu dėl kokios nors priežasties tuo turtu disponuoja trečioji šalis, tačiau nepažeidžiant tokios trečiosios šalies teisių, kuriomis ji gali pasinaudoti prieš išieškotoją.

Su skola, kurios grąžinimas užtikrintas daiktinėmis teisėmis į trečiosios šalies turtą, susijusios prievolės vykdymas turi būti inicijuojamas tiesiogiai prieš tą trečiąją šalį, jeigu išieškotojas pageidauja pasinaudoti ta skolos grąžinimo užtikrinimo priemone; taip yra nepaisant to, kad taip pat gali būti iškart pareikštas ieškinyis prieš skolininką.

Kai vykdymo procesas pradedamas tik prieš trečiąją šalį ir pripažįstama, kad daiktinėmis užtikrinimo teisėmis suvaržyto turto nepakanka, išieškotojas gali per tą patį procesą prašyti tęsti vykdymo procesą prieš skolininką, pastarajam iškeliant ieškinį dėl visiško reikalavimo patenkinimo. Kai suvaržytas turtas priklauso skolininkui, tačiau juo disponuoja trečioji šalis, galima bendrai pareikšti ieškinį tai trečiajai šaliai ir skolininkui.

Kai vykdymo procesas pradedamas prieš subsidiarų skolininką, subsidiariojo skolininko turto negalima areštuoti iki bus areštuotas visas pagrindinio skolininko turtas, jeigu subsidiariusis skolininkas per laikotarpį, kuriuo galima pareikšti prieštaravimą dėl vykdymo, pateikia gerai pagrįstą reikalavimą, kad prievolė būtų įvykdyta iš pagrindinio skolininko turto.

Kai per vykdymo procesą, pradėtą prieš vieną iš sutuoktinių, laikant, kad tos šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, turto nepakanka, yra areštuojamas bendras sutuoktinių turtas, tos šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, sutuoktiniui pranešama, kad jis gali prašyti atidalyti turtą arba pridėti pažymą, kad jau vyksta procesas, kuriame pateiktas prašymas dėl turto atidalijimo; jeigu šia galimybe nepasinaudojama, vykdymo procesas tęsiamas bendro sutuoktinių turto atžvilgiu.

Kai vykdymo procesas pradedamas prieš vieną iš sutuoktinių, išieškotojas gali argumentuotai teigti, kad skola, nurodyta ne teismo sprendime, o kitokiame dokumente, yra solidarioji. Tokiais atvejais šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, sutuoktiniui pranešama, kad jis gali padaryti pareiškimą, ar jis pripažįsta skolą solidariaja dėl pateiktų argumentų; jeigu tas sutuoktinis tokio pareiškimo nepadaro, skola laikoma solidariaja, neribojant to sutuoktinio teisės tai ginčyti.

Kai vykdymo procesas pradedamas prieš vieną arba kelis palikimo, kurį sudaro atskiras ar bendras palikėjo turtas, bendrasavininkius, negali būti areštuojami atskirą palikėjo turtą sudarantys turto vienetai arba jų dalis, arba nustatyta bendro palikėjo turto dalis.

Kai vykdymo procesas pradedamas prieš įpėdinius, gali būti areštuojamas tik jų iš palikėjo gautas turtas. Kai areštas apima ir kitą turtą, šalis, kurios turtą siekiama areštuoti, gali prašyti antstolio panaikinti atitinkamo turto areštą, nurodydama jai priklausančią paveldėtą turtą. Toks prašymas patenkinamas išsklause išieškotoją ir jeigu šis tam neprieštarauja. Jeigu išieškotojas prieštarauja atitinkamo turto arešto panaikinimui, šalis, kurios prievolės įvykdymo siekiama, gali pasiekti arešto panaikinimą tik jeigu palikimas priimtas besąlygiškai (nesudarius jo apyrašo) ir jeigu ji teismui pareiškia ir įrodo:

a) kad areštuotas turtas nėra kilęs iš paveldėto turto;

b) kad ji iš palikimo negavo daugiau turto nei tas, kuris nurodytas, arba, jeigu ji gavo daugiau turto, visas tas kitas turtas panaudotas su palikimu susietims įsipareigojimams įvykdyti.

Teisinės nuostatos, kuriomis pagrįsta ši tvarka, yra nurodytos atsakyme į klausimą Nr. 1.

4 Vykdymo priemonių paskirtis ir pobūdis

Pagrindinės vykdymo priemonės yra:

turto areštas;

turto pardavimas;

mokėjimas;

tam tikro daikto perdavimas;

tam tikras veiksmas, kurį šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, sąskaita atlieka kitas asmuo.

Prieš šias pagrindines vykdymo priemones arba po jų gali būti imamasi ir kitų joms įgyvendinti būtinų priemonių (pvz., įvykdymo pasirinkimas alternatyviosios prievolės atveju; įrodymas, kad reikalavimas patenkinamas arba kad paslauga suteikta, kai nuo to priklauso vykdytina prievolė; likvidumo suteikimas, kai trūksta likvidumo prievolei įvykdyti; trečiosios šalies atliekamo pakaitinio prievolės vykdymo kainos įvertinimas; išankstinės konsultacijos siekiant surasti ir identifikuoti areštuotiną turtą; arešto registravimas; areštuoto turto saugyklos sukūrimas; viešas paskelbimas apie areštuoto turto pardavimą; pranešimas registrai įstaigai apie pardavimą).

Vykdymo priemonių pasirinkimas priklauso nuo vykdymo tikslo, kuris gali būti tam tikros pinigų sumos sumokėjimas, tam tikro daikto perdavimas arba tam tikro veiksmo atlikimas.

Per vykdymo procesą dėl pinigų sumos sumokėjimo tinkamiausios vykdymo priemonės, labiausiai atitinkančios vykdymo proceso tikslą, yra turto areštas, pardavimas ir sumokėjimas.

Per vykdymo procesą dėl tam tikro daikto perdavimo tinkamiausia vykdymo priemonė, labiausiai atitinkanti vykdymo proceso tikslą, yra to daikto perdavimas, kurį organizuoja antstolis. Jeigu daikto, kurį turėtų gauti išieškotojas, nepavyksta surasti, išieškotojas gali pakeisti šį veiksmą vykdymo procesu dėl pinigų sumos sumokėjimo atlyginant to daikto vertę ir dėl jo neperdavimo patirtus nuostolius.

Per vykdymo procesą dėl tam tikro veiksmo atlikimo gali būti tinkamos dvi alternatyvios vykdymo priemonės: arba tą veiksmą atlieka kitas asmuo šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, sąskaita (kai tą veiksmą galima pavesti atlikti kitam asmeniui) ir papildomai sumokama kompensacija už vėlavimą, arba sumokama patirtų nuostolių kompensacija (kai to veiksmo negalima pavesti atlikti kitam asmeniui) – tokiu atveju dar gali tekti papildomai sumokėti baudą. Jeigu išieškotojas reikalauja kompensuoti patirtus nuostolius, atitinkamas veiksmas pakeičiamas vykdymo procesu dėl pinigų sumos sumokėjimo.

4.1 Į kokį turtą gali būti nukreipiamas vykdymas?

Vykdymo procesas gali apimti visą skolininko turtą, kuris gali būti areštuojamas.

Vykdymas gali apimti ir trečiųjų asmenų turtą, jeigu toks turtas yra susietas su kredito garantija arba jeigu su juo siejamas kreditoriui kenkiantis veiksmas, dėl kurio kreditorius pareiškė prieštaravimą ir tas prieštaravimas buvo patenkinamas.

Gali būti areštuojami tik tokie turto objektai ir teisės, kuriuos galima įvertinti pinigine verte. Negali būti areštuojamas turtas, kuriuo negalima teisėtai prekiauti.

Laikantis pirmiau išdėstytų taisyklių, vykdymas gali būti nukreiptas į tokių rūšių turtą:

nekilnojamąjį turtą;

kilnojamąjį turtą;

kreditus;

vertybinius popierius;

turimas teisės;

būsimos teisės;

banko indėlius;

išmokas ar darbo užmokestį;

nedalomą turtą;

bendrovių akcijas;

verslo patalpas.

4.2 Koks yra vykdymo priemonių poveikis?

Arešto poveikis

Išskyrus įstatymuose konkrečiai nurodytus atvejus, areštuojant turtą, išieškotojas įgyja pirmumo teisę, kad jam būtų sumokėta anksčiau nei bet kuriam kitam kreditoriui, neturinčiam anksčiau įgytų daiktinių užtikrinimo teisių.

Jeigu šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, turtas jau yra iš jos perimtas (konfiskuotas), su turto areštu susijusi pirmumo teisė priklauso nuo to perėmimo (konfiskavimo) datos.

Jokiais areštuoto turto perleidimo, suvaržymo ar nuomos veiksmais negali būti remiamasi kaip argumentais prieš vykdymą (nepažeidžiant taisyklių dėl registracijos).

Jeigu yra areštuota skolininko turima reikalavimo teisė, argumentu prieš vykdymą taip pat negali būti tokios reikalavimo teisės panaikinimas dėl priežasčių, priklausančių nuo šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, arba jos skolininko valios, įvykęs jau po arešto nustatymo.

Visišku nuomos mokesčio, kurio mokėjimo terminas dar nėra suėjęs, sumokėjimu arba jo perleidimu prieš arešto nustatymą negalima remtis kaip argumentu prieš išieškotoją, jeigu tas nuomos mokesstis susijęs su laikotarpiais, kurie arešto nustatymo dieną dar nėra praėję.

Jeigu areštuotas daiktas yra prarandamas, eksproprijuojamas arba sumažėja jo vertė ir bet kuriuo iš šių atvejų kyla klausimų dėl trečiųjų šalių mokėtinos kompensacijos, išieškotojas išlaiko su tuo daiktu susijusią teisę į atitinkamus reikalavimus arba į mokėtinas kompensacines pinigų sumas.

Pardavimo poveikis

Po priverstinio turto pardavimo pirkėjui pereina šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, teisės į parduotą turtą.

Turtas perleidžiamas be jokių su kreditorinio reikalavimo teisėmis susijusių suvaržymų ir be kitokių daiktinių teisių į jį, kurios nebuvo registruotos prieš bet kokį to turto perėmimą (konfiskavimą), areštą ar su juo susijusios garantijos nustatymą, išskyrus tas anksčiau nustatytas teises, kurios turi poveikį trečiosioms šalims nepriklausomai nuo registracijos.

Pirmiau nurodytos trečiųjų šalių teisės, kuriomis nepasinaudojama iki termino, yra priskiriamos prie atitinkamo turto pardavimo pajamų.

Mokėjimo poveikis

Atlikus reikalaujamą mokėjimą vykdymo procesas nutraukiamas.

Mokėjimo formos gali būti pinigų sumos sumokėjimas, turto perleidimas kreditoriui, teisių į pajamas perleidimas arba mokėjimas dalimis pagal išieškotojo susitarimą su šalimi, kurios prievolės įvykdymo siekiama.

Daikto perdavimo poveikis

Jeigu šalis, kurios prievolės įvykdymo siekiama, nepasinaudoja galimybe savanoriškai perduoti reikalaujamą daiktą, tokio perdavimo vykdymui *mutatis mutandis* taikomos nuostatos dėl arešto, atliekant paiešką ir taikant kitas būtinas priemones.

Gali būti perduodamas ir toks turtas, kuris priklauso valstybei, kitiems viešiesiems juridiniams asmenims, darbų ar paslaugų koncesininkams arba labdaros organizacijoms.

Jeigu, perduodant kilnojamojo turto objektus, juos reikia suskaičiuoti, pasverti ar išmatuoti, antstolis asmeniškai dalyvauja atliekant tokius būtinus veiksmus ir pristato reikiamą tokio turto kiekį išieškotojui.

Nekilnojamojo turto objektų atveju antstolis perduoda tokio turto nuosavybę išieškotojui, įteikdamas jam dokumentus ir raktus (jei yra), ir apie tai praneša šaliai, kurios prievolės įvykdymo siekiama, taip pat nuomininkams ir bet kokiems kitiems asmenims, kurie naudojami tuo turtu, siekdamas užtikrinti, kad jie gerbtų ir pripažintų išieškotojo teises.

Kai tam tikras turto objektas yra valdomas bendros nuosavybės teisėmis kartu su kitomis suinteresuotosiomis šalimis, išieškotojui suteikiama nuosavybės teisė į atitinkamą daikto dalį.

Kai nekilnojamas turtas yra šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, pagrindinė gyvenamoji vieta, jei kiltų didelių sunkumų iškraustyti tą asmenį, antstolis turi apie tai iš anksto pranešti savivaldybės tarybai ir kompetentingoms socialinėms įstaigoms.

Kai nekilnojamas turtas yra šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, pagrindinė gyvenamoji vieta ir ta šalis yra jį išnuomojusi, antstolis laikinai sustabdo to turto perdavimą tuo atveju, jeigu pateikiama gydytojo pažyma, kurioje nurodyta, kad tokia priemonė kelia pavojų tose patalpose gyvenančio asmens gyvybei dėl jo ūmios ligos, ir nustatytas būtinas vykdymo sustabdymo laikotarpis.

Tam tikro veiksmo atlikimo poveikis

Jeigu išieškotojas pasirenka, kad reikalaujamą veiksmą atliktų kitas asmuo, jis prašo paskirti ekspertą susijusiai kainai įvertinti.

Atlikus šį įvertinimą, areštuojamas turtas, kuris yra reikalingas nustatytai sumai sumokėti, laikantis kitų vykdymo proceso sąlygų dėl pinigų sumos sumokėjimo.

Jeigu iš skolininko reikalaujama, kad jis neatliktų tam tikro veiksmo, tačiau jis jį atlieka, kreditorius turi teisę reikalauti, kad atitinkamais veiksmais (jeigu jie užbaigti) sukurti objektai būtų sunaikinti to asmens, iš kurio buvo reikalaujama tų veiksmų neatlikti, sąskaita.

Šios teisės netenkama, jeigu dėl tokio objekto sunaikinimo skolininko patiriama žala būtų daug didesnė nei kreditoriaus patiriama žala, – tokiu atveju yra mokėtina tik kompensacija pagal bendrąsias sąlygas.

4.3 Koks yra tokių priemonių galiojimo terminas?

Pardavimas, sumokėjimas, tam tikro daikto perdavimas ir tam tikro veiksmo atlikimas yra vykdymo priemonės, kurias įvykdžius jų galiojimas yra neterminuotas. Tas pat taikoma ir turto areštui, nors būtina atsižvelgti į toliau nurodytus ypatumus, susijusius su registruojamo turto areštu.

Areštuojant nekilnojamąjį turtą, kuris turi būti įregistruotas, arešto registravimas yra privalomas ir jį turi atlikti antstolis. Tam tikrais įstatymų aiškiai nurodytais atvejais turto arešto registracija turi būti įforminta kaip laikina. Tai padarius, laikinoji registracija baigia galioti, jeigu ji per nustatytą laikotarpį nepakeičiama galutine registracija arba nepratęsiama. Todėl registruotino turto arešto, kurio registracija yra laikinoji, atveju antstolis turi užtikrinti, kad laikinoji registracija būtų pakeista galutine registracija (jeigu laikui bėgant tai tampa įmanoma) arba kad ji būtų pratęsta reikiamam laikotarpiui.

Galiausiai, pradėtą vykdymo procesą gali tekti užbaigti išsamaus patikrinimo, kuriuo siekiama surasti skolininko turtą, etape, taip ir nepasiekus sumokėjimo, jeigu to patikrinimo rezultatų negaunama iki baigiasi civilinio proceso teisėje nustatyti terminai, priklausomai nuo bylos ir nuo taikytinos proceso formos.

Teisinės nuostatos, kuriomis pagrįsta ši tvarka, yra nurodytos atsakyme į klausimą Nr. 1.

5 Ar yra galimybė apskųsti sprendimą dėl tokios priemonės skyrimo?

Apeliacijos (portug. *recurso*) sąvoka plačiaja prasme apima prieštaravimus dėl vykdymo, prieštaravimus dėl arešto ir apeliacinius skundus siaurąja prasme.

Prieštaravimas dėl vykdymo

Asmuo, kurio prievolės įvykdymo siekiama, gali užginčyti vykdymą, pareikšdamas prieštaravimus dėl vykdymo per 20 dienų po šaukimo gavimo.

Nepažeidžiant Portugalijai privalomų viršesnių tarptautinės ir ES teisės nuostatų, pagal nacionalinės teisės aktus prieštaravimas dėl vykdymo gali būti reiškiamas remiantis įvairiais pagrindais, kurie skiriasi priklausomai nuo to, ar vykdymas grindžiamas teismo sprendimu (labiau riboti), ar arbitražo sprendimu (šiek tiek platesni), ar kitu vykdomuoju dokumentu (dar platesni).

Kai vykdymas grindžiamas teismo sprendimu, prieštaravimai gali būti pareiškiami remiantis tik tokiais pagrindais:

nėra atitinkamo dokumento arba jis negali būti vykdytinas;
byla arba patvirtinta jos kopija yra suklastota arba joje yra klaidų ir tai turi įtakos vykdymo sąlygoms;
nėra procesinio reikalavimo, nuo kurio priklauso vykdymo proceso teisėtumas (nesudarant kliūčių patenkinti tokį reikalavimą);
atsakovas nedalyvavo konstatuojamajame procese, ir nustatyta, kad buvo kuri nors iš Civilinio kodekso 696 straipsnio e punkte nurodytų aplinkybių (neįteiktas arba negaliojantis teismo šaukimas; apie šaukimą nežinota dėl priežasčių, kurios nepriklausė nuo atsakovo valios; prieštaravimų nepareikšta dėl force majeure);
ketinamos vykdyti prievolės neapibrėžtumas, nevykdytinumas arba nelikvidumas, kurio klausimas neišspręstas pradiname vykdymo proceso etape;
byla buvo išspręsta anksčiau nei priimtas atitinkamas teismo sprendimas, kurį ketinama vykdyti;
yra bet koks atitinkamą prievolę panaikinantys arba keičiantis veiksnys, atsiradęs jau užbaigus svarstymus per konstatuojamąjį procesą, ir galima pateikti tai įrodančius dokumentus; galima bet koku būdu įrodyti, kad yra suėjęs atitinkamos teisės ar prievolės senaties terminas;
išieškotojui pareiškiamas priešpriešinis reikalavimas siekiant reikalavimus užskaityti tarpusavyje;
kai yra priimtas teismo sprendimas, kuriuo patvirtintas tam tikro fakto pripažinimas arba susitarimas dėl atsiskaitymo, – bet koks pagrindas, dėl kurio šie aktai gali būti pripažinti negaliojančiais arba užginčyti.

Kai vykdymas grindžiamas arbitražo sprendimu, kartu su pirmiau nurodytais prieštaravimo vykdymui pagrindais galima remtis ir pagrindais, pagal kuriuos tas sprendimas gali būti teismo panaikintas, nepažeidžiant [Savanoriško arbitražo įstatymo \(portug. *Lei da Arbitragem Voluntária*\)](#) nuostatų.

Kai vykdymas nėra grindžiamas teismo sprendimu ar prašymu priimti nutartį su pridėtu vykdomuoju dokumentu, kartu su pirmiau nurodytais prieštaravimo, kurį galima pareikšti dėl teismo sprendimu grindžiamo vykdymo, pagrindais gali būti remiamasi ir bet kokiais kitais pagrindais, kuriais galima remtis kaip gynybos argumentais per konstatuojamąjį procesą.

Prieštaravimas dėl arešto

Šalis, kurios prievolės įvykdymo siekiama, ir jos sutuoktinis bei trečiosios šalys gali paprieštarauti tam tikro turto areštui toliau nurodytais atvejais.

Kai šaliai, kurios prievolės įvykdymo siekiama, priklausantis turtas yra areštuojamas, ta šalis gali pareikšti prieštaravimą dėl arešto remdamasi bet kuriuo iš šių pagrindų:

faktiškai areštuoto turto arešto arba atliktų arešto veiksmų masto nepriimtumas;

iškart atliktas turto, kuriuo tik subsidiariai pasiekiamas išieškomos skolos grąžinimas, areštas;

areštuotas turtas, kuriam ta priemonė neturėjo būti taikoma dėl to, kad juo neužtikrinamas išieškomos skolos grąžinimas pagal materialinės teisės nuostatas.

Jeigu turto areštas ar bet koks teismo įsakytas jo konfiskavimas arba perdavimas pažeidžia asmens, kuris nėra bylos šalis, įgytą nuosavybės teisę arba bet kokią kitą teisę, su kuria nėra suderinamas šios priemonės įgyvendinimas ar mastas, nukentėjusioji šalis gali dėl to pareikšti trečiosios šalies vindikacinį ieškinį, grindžiamą šia aplinkybe.

Sutuoktinis, turintis trečiosios šalies statusą, gali be kito sutuoktinio sutikimo ginti savo teises į savo turtą ar į bendrą turtą, kurį nepagrįstai paveikė atliktas areštas.

Teisinės nuostatos, kuriomis pagrįsta ši tvarka, yra nurodytos atsakyme į klausimą Nr. 1.

Apeliacijos

Įprasti apeliaciniai procesai gali vykti apeliaciniame teisme (portug. *de apelação*) (dėl pirmosios instancijos teismo priimtų sprendimų) arba kasaciniame teisme (portug. *de revista*) (kreipiamasi į Aukščiausiąjį Teismą). Įprastiems apeliaciniams skundams dėl per vykdymo procesą priimtų teismo sprendimų taikomos tos pačios nuostatos, kurios taikomos konstatuojamajam procesui.

Pagal bendrąją taisyklę įprastas apeliacinis skundas yra priimtinas tik jeigu bylos suma viršija nustatytą sumą, dėl kurios tas teismas, kurio sprendimas skundžiamas, turi jurisdikciją, ir ginčijamas teismo sprendimas taip pat yra nepalankus apeliantui tiek, kad jo nuostolio suma yra didesnė nei pusė nustatytos sumos, dėl kurios tas teismas turi jurisdikciją. Portugalijoje atitinkama suma, kuriai esant jurisdikciją turi apeliacinis teismas, yra 30 000,00 EUR, o suma, kuriai esant jurisdikciją turi pirmosios instancijos teismas, yra 5 000,00 EUR.

Vykdymo procese yra numatyti tam tikri tarpiniai pareiškimai, kurie gali būti daromi arba nedaromi, priklausomai nuo bylos, pavyzdžiui: prieštaravimas dėl vykdymo, kai šalis, kurios prievolės įvykdymo siekiama, pateikia vindikacinį ieškinį; šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, arba trečiųjų šalių prieštaravimas dėl turto arešto; reikalavimo teisių patvirtinimas ir jų pirmumo nustatymas, kai yra kreditorių, kurie turi daiktinių užtikrinimo teisių, susijusių su areštuotu turtu, ir reikalauja patenkinti jų atitinkamus reikalavimus iš areštuoto turto pardavimo pajamų. Pateikti apeliacinį skundą galima ir dėl sprendimų, priimtų dėl tokių tarpinių pareiškimų, pirmiau nurodytomis sąlygomis.

Visų pirma, per vykdymo procesą apskųsti apeliacine tvarka galima:

sprendimą dėl teisėjo nušalinimo;

sprendimą dėl teismo išimtinės jurisdikcijos;

sprendimą dėl bylos nagrinėjimo sustabdymo;

nutartį priimti arba atmesti bet kokią įformintą pareiškimą (portug. *articulado*) arba įrodymą;

sprendimą skirti baudą arba kitą procesinę sankciją;

sprendimą panaikinti bet kokią registraciją;

sprendimą, priimtą po galutinio teismo sprendimo;

sprendimus, kuriuos būtų visiškai beprasmiška ginčyti apeliacine tvarka skundžiant galutinį teismo sprendimą;

sprendimus sustabdyti, nutraukti arba panaikinti vykdymą;

sprendimus dėl pardavimo panaikinimo;

sprendimus dėl pasinaudojimo pirmumo arba atpirkimo teise;

atsisakymą (net ir dalinį) nagrinėti vykdymo prašymą;

nutartį atmesti vykdymo prašymą.

Kasacine tvarka skundžiami:

apeliacinio teismo sprendimai, apeliacine instancija priimti bylose dėl atsiskaitymo, kuris nėra pagrįstas paprastu aritmetiniu skaičiavimu; dėl reikalavimo teisių patikrinimo ir pirmumo nustatymo; arba dėl prieštaravimų, pareiktų dėl vykdymo;

tai nedaro poveikio byloms, kuriose visada leidžiama pateikti apeliacinį skundą Aukščiausiam Teismui.

Taisyklės dėl apeliacinių skundų, teikiamų vykdymo bylose, yra nustatytos Civilinio proceso kodekso 852–854 straipsniuose (su kuriais galima susipažinti spustelėjus šią nuorodą: [Civilinio proceso kodeksas](#)).

6 Ar vykdymo procedūroje taikomi kokie nors apribojimai, visų pirma susiję su skolininko apsauga ir terminais?

Taip, yra apribojimų, susijusių su skolininko apsauga. Kai kurie iš jų yra arešto apribojimai, kiti – vykdymo apribojimai, susiję su terminais.

Su skolininko apsauga susijusius arešto apribojimus sudaro visiškas (absoliutus) draudimas areštuoti turtą, santykinis draudimas areštuoti turtą ir dalinis draudimas areštuoti tam tikrą turtą, priklausantį skolininkui. Yra dar du kiti apribojimai: pirmasis iš jų susijęs su sutuoktinių bendro turto apsauga, kai vykdymo

procesas yra nukreiptas tik prieš vieną iš sutuoktinių; antrasis apribojimas grindžiamas proporcingumo principu: turėtų būti areštuojamas tik tas turtas, kuris yra reikalingas skolai padengti ir vykdymo išlaidoms apmokėti.

Laikui bėgant vykdymas gali būti ribojamas dėl senaties terminų. Suėjus tiems terminams, išnyksta teisė, kurią siekta užtikrinti vykdymu.

Toliau paaiškinta, kaip veikia šie su skolininko apsauga ir terminais susiję apribojimai.

Turtas, kuriam taikomas visiškas (absoliutus) arešto draudimas

Kartu su prekėmis, kurioms areštas netaikomas pagal specialią nuostatą, absoliutus draudimas areštuoti taikomas:

neatimamiems daiktams arba teisėms;

viešajam turtui, kuris nuosavybės teise priklauso valstybei ir kitiems viešiesiems juridiniams asmenims;

daiktams, kurių areštas prieštarautų moralės normoms arba būtų finansiškai nepagrįstas dėl nedidelės jų vertės rinkoje;

daiktams, konkrečiai skirtiems viešoms religinėms apeigoms atlikti;

kapavietėms;

priemonėms ir daiktams, kurie yra būtini neįgaliesiems ir ligonių gydymui.

Turtas, kuriam taikomas santykinis arešto draudimas

Išskyrus atvejus, kai vykdymu siekiama, kad būtų sumokėta skola, kurios grąžinimas užtikrintas daiktinėmis teisėmis, negali būti areštuotas valstybei ir kitiems viešiesiems juridiniams asmenims priklausantis turtas, viešojo sektoriaus darbų arba viešųjų paslaugų koncesijas turinčių subjektų turtas, taip pat labdaros organizacijų turtas, konkrečiai skirtas viešajam interesui tenkinti.

Areštuoti negalima ir šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, darbo įrankių bei daiktų, būtinų jos profesinei veiklai arba profesiniam mokymui, išskyrus atvejus, kai atitinkama šalis nurodo, kad juos galima areštuoti, arba kai išieškojimas taikomas sumoms, mokamoms kaip jų pirkimo kaina ar remonto išlaidos, arba kai jie areštuojami kaip verslo patalpose esantis kilnojamas turtas.

Taip pat negalima areštuoti turto, kurį sudaro šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, būtinai namų apyvokos reikmenys jos gyvenamajame būste, išskyrus atvejus, kai išieškojimas taikomas sumoms, mokamoms kaip tokių daiktų įsigijimo kaina arba jų remonto išlaidos.

Turtas, kurį leidžiama iš dalies areštuoti

Negalima areštuoti dviejų trečdalių grynojo (neto) darbo užmokesčio, atlyginimo, periodiškai gaunamų senatvės pensijos išmokų ar bet kokių kitų socialinių išmokų, draudimo išmokų, kompensacijų už nelaimingus atsitikimus, anuiteto (rentos) išmokų ar bet kokie pobūdžio mokėjimų, kuriais užtikrinamas išlaikymo skolininko pragyvenimas.

Apskaičiuojant grynąją (neto) minėtų išmokų dalį atsižvelgiama tik į teisiškai privalomas mokėti įmokas.

Toks turto arešto netaikymas galioja iki nustatytos viršutinės ribos, kuri yra lygi trimis nacionaliniams minimaliesiems darbo užmokesčiams tuo metu, kai atliekamas kiekvienas areštas, ir žemesniosios ribos, kuri taikoma, kai skolininkas neturi kitų pajamų, ir yra lygi vienam nacionaliniam minimaliajam darbo užmokesčiui.

Pirmiau nurodyti apribojimai netaikomi, kai vykdomas reikalavimas yra dėl išlaikymo, – pastaruoju atveju negalima areštuoti sumos, atitinkančios visos neįmokinės pensijos dydį.

Areštuojant pinigus arba banko sąskaitos likutį negali būti areštuojama suma, lygi nacionaliniam minimaliajam darbo užmokesčiui, arba, išlaikymo prievolių atveju, – suma, lygi visos neįmokinės pensijos dydžiui (šis arešto draudimas ir pirmiau nurodytas dalinis arešto draudimas netaikomi kartu).

Įvertinęs vykdomo reikalavimo dydį (sumą) ir pobūdį, taip pat šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, ir jos šeimos poreikius, teismas gali išimties tvarka ir šalies, kurios prievolės įvykdymo siekiama, prašymu sumažinti jos pajamų, kurios gali būti areštuotos, dalį tokiam laikotarpiui, kurį teismas laiko pagrįstu, ar net apskritai nustatyti, kad tokios pajamos neareštuotinos, tai taikant ne ilgiau kaip vienų metų laikotarpį.

Draudimas areštuoti pinigų sumas arba banko indėlius

Pinigų sumos ar banko indėliai, gauti pasinaudojus reikalavimo teise, kuriai negali būti taikomas areštas, yra neareštuotini tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir ta turėta reikalavimo teisė.

Bendram turtui taikomo arešto apribojimai per vykdymo procesus prieš vieną iš sutuoktinių

Kai per vykdymo procesą, pradėtą tik prieš vieną iš sutuoktinių, yra areštuojamas bendras sutuoktinių turtas dėl to, kad šalis, kurios prievolės įvykdymo siekiama, laikoma neturinčia pakankamai turto, to skolininko sutuoktiniui įteikiamas pranešimas, kad jis gali per 20 dienų pateikti prašymą atidalyti turtą arba pridėti pažymą, kad jau vyksta procesas, kuriame pateiktas prašymas dėl turto atidailijimo; jeigu šia galimybe nepasinaudojama, vykdymo procesas tęsiasi bendro sutuoktinių turto atžvilgiu.

Prijungus prie bylos prašymą dėl turto atidailijimo arba pridėjus atitinkamą pažymą, vykdymas sustabdomas iki turto atidailijimo. Jeigu, atidailijus turtą, areštuotas turtas atitenka ne tai šaliai, kurios prievolės įvykdymo siekiama, gali būti areštuojamas kitas tai šaliai atitekęs turtas, o ankstesnis areštas galioja iki naujojo arešto atlikimo.

Bendrosios taisyklės dėl turto, kuris gali būti areštuojamas, ir dėl arešto apribojimų yra nustatytos [Civilinio proceso kodekso](#) 735–747 straipsniuose.

Arešto apribojimai atsižvelgiant į proporcingumą

Areštuojamas tik tas turtas, kuris yra reikalingas išieškamai skolai sumokėti ir numatomoms vykdymo išlaidoms padengti: laikoma, kad tokios arešto atlikimo išlaidos, nesiejamos su vėlesniu atsiskaitymu, sudaro 20 proc., 10 proc. arba 5 proc. vykdomos prievolės vertės, priklausomai nuo to, ar ta vertė patenka į apygardos teismo jurisdikcijai priklausančių bylų vertės intervalą, ar yra didesnė, tačiau neviršijanti vertės, keturis kartus didesnės už Apeliacinio teismo jurisdikcijai priklausančių bylų vertę, ar yra didesnė už pastarąją vertę. Į apygardos teismo jurisdikciją patenka bylos, kurių vertė 5 000,00 EUR, o į apeliacinio teismo jurisdikciją – bylos, kurių vertė 30 000,00 EUR (2021 m., kai peržiūrėta ši informacijos suvestinė). Šios dvi vertės nustatytos 2013 m. rugpjūčio 26 d. Įstatymo Nr. 62/2013, su kuriuo galima susipažinti spustelėjus šią [nuorodą](#), 44 straipsnyje.

Vykdymo apribojimai dėl senaties termino

Paprastai teisminei apsaugai (kurios buvimas arba nustatymas priklauso nuo šalių valios) taikoma senatis, jeigu ta apsauga nepasinaudojama per įstatymų nustatytą laikotarpį.

Teismas negali senaties taikyti savo iniciatyva. Tam, kad senatis galiotų, ja teisme arba per neteisminę procedūrą turi remtis asmuo, kurio naudai ji nustatyta, ar tokio asmens atstovas arba, jeigu asmuo yra neveiksnus, – prokuroras.

Suėjus senaties terminui, asmuo, kurio naudai tas terminas nustatytas (skolininkas), gali atsakyti atlikti mokėjimą arba gali bet koku būdu užginti teisės, kuriai taikyta senatis, įgyvendinimą. Jeigu atitinkamo asmens atžvilgiu būtų pradėtas vykdymo procesas, skolininkas, kurio prievolės įvykdymo siekiama, gali paprieštarauti vykdymui pareikšdamas vindikacinį ieškinį, kuriame remiamasi senatimi. Prieštaravimus dėl vykdymo galima pateikti per 20 dienų po šaukimo gavimo.

Tačiau skolininkas negali siekti išieškoti (reikalauti grąžinti) įmokos, kurią jis savo noru sumokėjo vykdydamas prievolę, kuriai buvo suėjęs senaties terminas, net jeigu tas mokėjimas buvo atliktas nežinant apie senatį. Ši taisyklė taikoma teisės, kuriai taikoma senatis, įgyvendinimui visomis formomis ir jos pripažinimui bei garantijų suteikimui.

Išieškotojo atžvilgiu senatimi gali remtis skolininko kreditoriai ir trečiosios šalys, turintys teisėtą interesą naudotis senaties terminu, net jeigu skolininkas yra atsisakęs tai daryti. Tačiau jeigu skolininkas atsisako naudotis senaties terminu, kreditoriai senatimi gali remtis tik jeigu tenkinamos civilinėje teisėje nustatytos sąlygos dėl ieškinio dėl sandorio pripažinimo negaliojančiu (portug. *impugnação pauliana*).

Jeigu pareiškus kaltinimus skolininkas nepasinaudoja senaties terminu ir yra nuteisiamas, galutinis teismo sprendimas nedaro poveikio pripažintai to skolininko kreditorių teisei.

Įprastas senaties terminas yra 20 metų, tačiau būna ir sutrumpintų senaties terminų.

Penkerių metų senaties terminas taikomas:

anuitetui (rentai) iki gyvos galvos ir žemės rentai;

nuomininko mokamam nuomos mokesčiui, net jeigu jis sumokamas tik kartą;

ilgalaikei nuomai;

sutartimi arba įstatymu nustatytoms palūkanoms, įskaitant bendrąsias palūkanas, ir bendrovių dividendams;

kapitalo amortizacijos normai, mokamai su palūkanomis;

mokėtinoms išlaikymo išmokoms;

bet kokiems kitiems periodiniams mokėjimams.

Preziumuojami senaties terminai (remiantis reikalavimų įvykdymo prezumpcija) yra nustatyti įstatymų toliau nurodytais atvejais:

apgyvendinimo ar aprūpinimo maistu ar gėrimais paslaugas tiekiančių subjektų reikalavimams dėl jų suteikto apgyvendinimo ar tiekto maisto ar gėrimų taikomas šešių mėnesių senaties terminas (nedarant poveikio toliau nurodyto dvejų metų senaties termino taikymui);

studentams apgyvendinimo arba apgyvendinimo kartu su aprūpinimu maistu ar gėrimais paslaugas teikiančių subjektų reikalavimams taikomas dvejų metų senaties terminas; toks pat terminas taikomas reikalavimams, kuriuos pareiškia mokymo, švietimo, pagalbos arba gydymo paslaugas teikiančios įstaigos dėl suteiktų paslaugų;

prekiautojų reikalavimams dėl prekių, parduotų asmeniui, kuris nėra prekiautojas, arba prekių, neskirtų jas nupirkusio asmens verslui, taikomas dvejų metų senaties terminas; toks pat terminas taikomas reikalavimams, kuriuos dėl prekių ar produktų tiekimo, darbų įvykdymo arba kitos šalies reikalų tvarkymo reiškia tam tikra profesine veikla pramonės sektoriuje užsiimantys subjektai, įskaitant reikalavimus dėl patirtų išlaidų, išskyrus atvejus, kai atitinkama paslauga yra skirta skolininko pramoninei veiklai;

reikalavimams dėl laisvųjų profesijų atstovų teikiamų paslaugų ir dėl atitinkamų išlaidų atlyginimo taikomas dvejų metų senaties terminas.

Kai yra taikomas civilinėje teisėje nustatytas senaties terminas, kaip preziumuojamas senaties terminas, taikomos šios taisyklės:

reikalavimo įvykdymo suėjus terminui prezumpciją galima nuginkčyti tik jeigu pradinis skolininkas arba asmuo, kuriam tas reikalavimas perleistas paveldėjimo būdu, pripažįsta tą reikalavimą;

neteisinis pripažinimas galioja tik jeigu jis yra raštiškas;

reikalavimas laikomas pripažintu, jeigu skolininkas atsisako duoti parodymus arba prisiekti teisme arba atlieka kokius nors teisinius veiksmus, nesuderinamus su reikalavimo įvykdymo prezumpcija.

Teismo sprendime arba vykdomajame dokumente pripažintoms teisėms senatis taikoma tokia tvarka:

jeigu įstatyme tam tikrai teisei įgyvendinti numatytas trumpesnis nei bendrasis senaties terminas, net jeigu jis tik preziumuojamas, tokiai teisei taikomas bendrasis senaties terminas, jeigu ji išlieka priėmus *res judicata* galią turintį teismo sprendimą, kuriuo pripažinta ta teisė, arba kitą vykdomąjį dokumentą; tačiau kai toks sprendimas arba kitas vykdomasis dokumentas yra susijęs su įmokomis, kurių mokėjimo terminas dar nesuėjęs, tokioms įmokoms ir toliau taikomas trumpesnis senaties terminas.

Civiliniame kodekse nustatytos taisyklės dėl senaties termino skaičiavimo pradžios, jo sustabdymo ir pertraukimo. Jeigu yra sustabdymo pagrindų (pvz., nepilnamečiai, karo tarnyba, force majeure, skolininko kaltė), senaties terminas nepradedamas skaičiuoti arba neskaiciuojamas. Kai senaties terminas pertraukiamas, į visą jau praėjusią termino dalį neatsižvelgiama ir pradedamas skaičiuoti naujas senaties terminas.

Kreditorius, siekiantis, kad senaties terminas būtų pertrauktas, gali tai padaryti naudodamasis arba remdamasis vienu iš šių aktų:

teismo šaukimu arba teismo pranešimu apie bet kokią aktą, kuriuo tiesiogiai arba netiesiogiai išreikštas ketinimas pasinaudoti atitinkama teise, nepriklausomai to, su kokių pobūdžio procesu susijęs tas aktas, ir net jeigu atitinkamas teismas neturi jurisdikcijos.

Jeigu teismo šaukimas arba pranešimas neįvykdomas per penkias dienas po atitinkamo prašymo, ir taip yra dėl priežasčių, kurios nuo pareiškėjo nepriklauso, senaties terminas pertraukiamas praėjus penkioms dienoms.

Tokio šaukimo arba pranešimo panaikinimas nėra kliūtis pertraukti terminą, kaip nurodyta pirmesnėse pastraipose.

Pagal šio straipsnio nuostatas laikoma, kad šaukimui arba pranešimui prilygsta bet kuri kita teisminė priemonė, kuria asmeniui, kurio atžvilgiu gali būti įgyvendinama teisė, pranešama apie atitinkamą aktą:

arbitražinis susitarimas, kuriuo pertraukiamas senaties terminas, susijęs su teise, kurią siekiama įgyvendinti;

teisės pripažinimas, kurį jos turėtojai suteikia asmuo, kurio atžvilgiu gali būti siekiama įgyvendinti tą teisę;

numanomas pripažinimas (į jį atsižvelgiama tik jeigu jį lemia įvykiai, nedviprasmiškai rodantys tokį pripažinimą).

Senaties termino pertraukimas turi tokį poveikį (jeigu nėra įstatymų konkrečiai nustatyta kitaip):

neatsižvelgiama į visą iki tol praėjusį laiką;

naujas senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo terminą pertraukusio akto;

naujasis senaties terminas atitinka pradinį senaties terminą.

Vykdymo apribojimai suėjus terminui

Kai pagal įstatymą arba šalių valia tam tikra teise turi būti pasinaudota per apibrėžtą laikotarpį, taikomos termino pabaigos taisyklės, nebent įstatymuose būtų aiškiai nurodyta senatis.

Termino baigimosi gali būti išvengta tik per įstatyme arba sutartyje nustatytą laikotarpį atliekant veiksmą, kuris pagal tą įstatymą arba sutartį turi stabdomąjį poveikį. Norint išvengti termino baigimosi, pakanka pareikšti ieškinį dėl fakto konstatavimo arba vykdymo, – šiuo tikslu nereikalaujama, kad skolininkui būtų įteiktas šaukimas. Kai sutartimi arba teisės nuostata yra nustatytas terminas, susijęs su teismine apsauga, ir tokią apsaugą pripažįsta asmuo, kurio atžvilgiu ta apsauga turi būti pasinaudota, tai taip pat užkerta kelią terminui baigtis.

Terminas gali būti sustabdomas arba pertraukiamas tik įstatymų numatytais atvejais. Jeigu įstatyme nenustatyta kitos konkrečios datos, terminas pradedamas skaičiuoti nuo to momento, kai jau galima teisėtai pasinaudoti atitinkamomis teisėmis.

Teismas termino pasibaigimo klausimą sprendžia *ex officio*, ir termino pasibaigimu galima pasinaudoti bet kuriame proceso etape, jei tai susiję su neatimamomis teisėmis. Jei tai susiję su teismine apsauga, dėl kurios pradedamas vykdymo procesas, termino pasibaigimu turi remtis tas asmuo, kuriam naudinga, kad terminas baigtųsi (iš esmės tai yra skolininkas arba šalis, kurios prievolės įvykdymo siekiama).

Senaties termino ir jo pabaigos datos apibrėžtis ir poveikis nustatyti Civilinio kodekso, su kuriuo galima susipažinti spustelėjus šią [nuorodą](#), 309–340 straipsniuose.

Įspėjimas.

Europos teismo tinklo civilinėse bylose kontaktinis asmuo, teismai ir kiti subjektai bei institucijos neprivalo vadovautis šioje informacijos suvestinėje pateikta informacija. Taip pat būtina susipažinti su galiojančiais teisės aktais. Šie teisės aktai reguliariai atnaujinami ir tikslinamas jų aiškinimas atsižvelgiant į teismų praktiką.

Šis tinklalapis priklauso portalui [Jūsų Europa](#).

Laukiame jūsų [atsiliepimų](#) apie tai, kiek naudinga pateikta informacija.

This webpage is part of an EU quality network

Paskutinis naujinimas: 20/12/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklę rasite puslapyje „Teisinė informacija“.